

PASARÉTI PRÉDIKÁCIÓK
refpasaret.hu

Pasarét, 2014. április 10.
(csütörtök)

Horváth Géza

A MEGTARTOTT GYÜLEKEZET

Alapige: Jelenések 3,7-13

„A filadelfiai gyülekezet angyalának írd meg: ezt mondja a Szent, az Igaz, akinél van a Dávid kulcsa, és amit kinyit, senki nem zárja be, és amit bezár, senki nem nyitja ki. Tudok cselekedeteidről. Íme, nyitott ajtót adtam eléd, amelyet senki sem zárhat be, mert bár kevés erőd van, mégis megtartottad az én ígémet, és nem tagadtad meg az én nevemet. Íme, neked adok némelyeket a Sátán zsinagógájából, azokból, akik zsidóknak mondják magukat, pedig nem azok, hanem hazudnak: íme, megteszem velük, hogy eljöjjenek, és leboruljanak a te lábad előtt, és megtudják, hogy én szeretlek téged. Mivel megtartottad állhatatosságra intő beszédemet, én is megtartalak téged a kísértés órájában, amely el fog jönni az egész világra, hogy megkísértse azokat, akik a földön laknak.

Eljövök hamar: tartsd meg, amid van, hogy senki el ne vegye koronádat. Aki győz, azt oszloppá teszem az én Istenem templomában, és onnan nem kerül ki többé, felírom rá az én Istenem nevét, és az én Istenem városának, az új Jeruzsálemnek a nevét, amely a mennyből száll alá az én Istenemtől, és az én új nevemet. Akinek van füle, hallja meg, mit mond a Lélek a gyülekezeteknek!”

Imádkozzunk!

Köszönjük neked, Úr Jézus Krisztus azt az ígéretet, amelyben azt mondd, hogy aki vallást tesz én rólam az emberek előtt, arról én is vallást teszek az én mennyei Atyám előtt, aki megtagad engem az emberek előtt, azt én is megtagadom az én mennyei Atyám előtt.

Köszönjük, hogy vannak kegyes indulataink, amikor vallást tehetünk rólad. Megvalljuk őszintén, Urunk, hogy sokszor hallgattunk és hallgatunk, amikor meg kellene vallani, hogy hozzád tartozunk, benned bízunk, téged követünk és szeretünk.

A MEGTARTOTT GYÜLEKEZET

Köszönjük, hogy nem bűneink szerint cselekszel velünk és ítélsz meg minket, hanem ma még kegyelmed gazdagsága szerint jössz felénk. Köszönjük, hogy a mai napot is megharcolhattuk, ki-ki közülünk a maga pályáján, amelyre állítottad.

Te tudod és látod, Urunk, hogy mennyire figyeltünk rád, mennyire kértünk téged és adunk hálát most a nap végén azért, mert megtartottál, sas szárnyakon hordoztál, és bajunkban is védtél.

Köszönjük, hogy felvetted és felvitted az ügyünket, Urunk, a Golgota keresztségére. Köszönjük, hogy odavitted a bűnöket és annak büntetését, amelyek sújtottak minket.

Magasztalunk téged, hogy a mi ügyünk jó helyen van. Köszönjük, hogy megbékéltetted az Atyát, össze lehetünk kapcsolva vele rajtad keresztül, Ur Jézus Krisztus, mert te vagy az út, az igazság és az élet.

Áldd meg ma este az ígét közöttünk, és egész istentiszteletünket.

Ámen.

Igehirdetés

Ezekben a napokban ezt a hét csodálatos levelet olvassuk a Jelenések könyvéből. Azt a feladatot kapja János, hogy írja meg a gyülekezet vezetőinek mindazt, amit az élő Jézus Krisztus tud és lát a gyülekezetről. Természetesen úgy kap erre parancsot és azért írja meg ezt, mert Jézus Krisztus ezeket a gyülekezeteket szereti. Még azokat is, amelyekről nem tud jót mondani vagy nem csak jót tud mondani. Azokat is megváltotta, beiktatta az Ő drága testébe, az anyaszentegyház közösségébe, és ezeket számon tartja, felügyeli, óvja, és nekünk nagy vigasztalás, hogy ma éppen így tart bennünket a mi Urunk Jézus Krisztus számon. Ma éppen így figyeli a mi gyülekezetünket is és jó néhány gyülekezetet ezen a világon, ahol az Ő ígét tisztán hirdetik és hallgatják is.

Néhány dolgot szeretnék kiemelni ebből a filadelfiai levélből, amely a hét gyülekezetnek írott levél közül a leghosszabb. Filadelfia az egyik olyan gyülekezet, amelyre semmi rosszat, kivetnivalót nem talál a mi Urunk Jézus Krisztus, de bátorítja, mert ez a gyülekezet is erőtlen — azt mondja: kevés erőd van —, és ezért szükség van a biztatásra, hogy növekedjenek a kegyelemben és az üdvözítő Jézus Krisztusunk ismeretében.

Azzal kezdem, hogy a Filadelfia név azt jelenti: testvérszeretetet. Valószínűleg nem azért kapta ez a város a nevet, mert ott volt egy keresztyén gyülekezet, és azok szerették egymást. Sokkal hamarabb kapta ez a város ezt a nevet, mielőtt ott még keresztyének, hívők lettek volna, és kicsiny gyülekezet alakult volna.

Vannak közösségek, helyek, városok, emberek, akik hordoznak magunkban valami jó tulajdonságot. Amikor Filadelfia nevét kiejtették az ak-

kori korban, ezt mondták: testvérszeretet. Lehet, hogy jellemezte ezt a várost a testvérszeretet. Nekünk az igéből meg kell tanulnunk, hogy hit nélkül is — bár Istennek lehetetlen tetszeni — az embereknek és közösségeknek lehetnek jó tulajdonságaik. Ismertem olyan házaspárt, aki bár nem hitt, de példamutató házassági és családi életet éltek. Senkit nem láttam még úgy szeretni feleséget, férjet, ahogy ők szerették egymást.

Vannak olyanok, akikről azt gondoljuk, hogy milyen nagyszerű, jó tulajdonságú emberek, de sosem szabad elfelejtenünk, hogy Filadelfiára is csak akkor volt igaz, hogy testvérszeretet, amikor hívókké lettek némelyek, mikor megváltattak a Krisztus vérében. Valóban fellobogott, fellángolt az az összetartó szeretet, amely csak Isten gyülekezetét jellemzi. Megtanulták és megtudták, hogy mi nemcsak Jézus Krisztussal vagyunk közösségben, hanem egymással is közösségben vagyunk.

János apostol levele pontosan erről szól. Ha valaki nem szereti a testvérét, akkor Istent hogyan szereti? Ha valakinek nem jó a kapcsolata a gyülekezetben a másik atyafival, akkor milyen lehet annak az Istennel való kapcsolata? Akinek az Istennel való kapcsolata rendeződött, szereti az Urat teljes szívéből, teljes lelkéből, teljes elméjéből, az szeretni fogja felebarátját is, mert megtanulta, hogy Jézus Krisztus jobban szeretett engem. Szívembe helyezte az Ő áldott Lelke által a szeretet nagy parancsolatát, és nekem is szeretni kell a másikat, és ez nem is esik nehezemre. Amikor Filadelfiában alakult egy kis keresztyén gyülekezet, akkor már igaz volt, hogy ott megjelenik az Úr szerinti testvérszeretet.

Így kezdődik ez a levél is: „Ezt mondja a Szent és Igaz, akinél van a Dávid kulcsa, és amit kinyit, senki nem zárja be, és amit bezár, senki nem nyitja ki.” Milyen csodálatos, hogy a levél nem azzal kezdődik, hogy milyen a gyülekezet, hanem azzal, hogy ki a gyülekezet Ura. Minden levél így kezdődik. Nem azzal, hogy milyen az ember, a gyülekezet, mit csinál, mit vét, hol hibázik, hanem hogy milyen a gyülekezet Ura: Szent és Igaz. És kihalljuk belőle, hogy ha a gyülekezet Ura Szent és Igaz, akkor milyennek kell lennie a gyülekezetnek is. Ha a gyülekezet Ura Szent és Igaz, akkor a gyülekezet közösségének is szentnek és igaznak kell lennie. Vagyis a bűntől és a világtól elválasztottnak, és megigazultnak, megigazítottaknak kell lenni. Jézus Krisztus az övéit megszenteli és megigazítja.

Ez azt jelenti nekünk ma is, hogy a filadelfiai gyülekezet életében az élő és hatalmas Krisztus, a Szent és Igaz, munkálkodott. Kihozta őket a világból, kihívta őket az életre a halálból, megajándékozta őket világossággal a sötétség helyett, és azt várja, hogy méltók legyünk Őhöz, és a filadelfiai gyülekezet is méltó legyen az Urához. Amilyen a Krisztus.

Jó lenne, ha nekünk is ez lenne a célunk. Ha valaki be van oltva a Krisztus gyülekezetébe, annak ez a célja. Ha nem ez a célja, akkor nincs

A MEGTARTOTT GYÜLEKEZET

beoltva még a Krisztus anyaszentegyházába. Akkor nincs üdvössége, nincs örök élete, ha nem ez a célja: szeretnék lenni, mint Ő. Nemcsak alázatos és szelíd, hanem szeretnék lenni, mint Ő, szent és igaz. Nem önmagamban vagyok szent.

A mi református tanításunk az, hogy nem önmagunkban vagyunk igazak. Jézus Krisztus önmagában volt szent és önmagában volt igaz. Mi önmagunkban nem vagyunk szentek és igazak, hanem nekünk a szentség és az igazság Jézus Krisztus megváltói munkája nyomán nekünk ajándékozott kegyelmi ajándék. Tudd meg, hogy szent és igaz vagy, ha Jézus vére megmosott. Ha Jézus vére nem mosott meg, akkor szentségtelen vagy, és hamis. Énekelheted azt: Én hamisság, bűn vagyok, te igazság és irgalom. A szentség és igazság nekünk tulajdonított drága ajándék. Nem úgy születünk, ezt kaptuk Jézus Krisztustól.

Olyan szép, hogy Jézus Krisztusnál van a Dávid kulcsa, és amit megnyit, azt senki nem zárhatja be, és amit bezár, azt senki nem nyithatja ki. Azt jelenti ez, hogy Jézus Krisztus az egyház ura, nála van a hatalom, és nála van a lehetőség. Nála van a kulcs. Tudjuk, hogy fontos a kulcs ahhoz, hogy valahova bejussunk. Próbáljuk egyszerűsíteni ezt az egészet: A kulcs azért kell, hogy valahova beléphessünk, valami megnyitassék előttünk.

Én ott voltam 1979-ben, amikor Debrecenben az Unió Áruház megnyílt. Akik akkor éltek, tudják, hogy nem voltak ilyen nagy áruházak. Hoztak is olyan hiánycikkeket, amit egyébként nem lehetett megkapni. Ilyen volt az automata mosógép, a színes tv. Egy-egy ilyen nagyáruház megnyitására mindig hoztak több darabot. Láttam, amikor az emberek várták a megnyitást. Azt kell, hogy mondjam, hogy a templomok előtt nem láttam ilyen nagy tumultust. Kivezényelték a rendőröket, és német juhászokkutyákkal kellett a tömeget arra sarkallni, hogy be ne törje az üveget, mert olyan nyomás jött hátulról, hogy féltő volt, hogy betörik az üveget. Gimnazistaként csodálkoztam: Uram, egy mosógépért, egy színes tv-ért mit meg nem tesznek az emberek! földi dolgokért, földi kincsekért.

Isten azt mondja: adtam eléd egy nyitott ajtót. Ezt háromféleképpen kell értenünk. Az egyik: Isten ad egy földi nyitott ajtót nekünk, ez a templom ajtaja. Aztán adja az ige nyitott ajtaját, amikor az igehirdető megnyitja a száját, mert ez is egy nyitott ajtó. Pál apostol kéri a gyülekezetet, hogy imádkozzanak, amikor kinyitja a száját, hogy adassék neki szó. A harmadik nyitott ajtó a mennynek a nyitott kapuja. Jézus Krisztus ezeket sorban nyitogatja ki az övéi előtt: a templom ajtaját, az ige ajtaját és a mennyország ajtaját, mert nála vannak a kulcsok.

Amikor 1993-ban az új templomot felépítettük, megható volt (van ilyen élményem is, nemcsak a debreceni áruház), amikor kinyílt az ajtó. Láttuk, hogy sírnak többen, ahogy a könny megjelent az emberek szemé-

ben. Nekünk is van most már önálló templomunk, itt nyitva az ajtó. Csodálatos dolog: a békési hatalmas templom ormára ki van írva: Istennek háza, a mennynek kapuja. Amikor ott jártam, csodálkoztam, hogy hányan mennek el az ajtó előtt, és nem is érdekli őket, hogy nyitva van az ajtó, hogy ezen keresztül lehet bemenni az Isten országába, mert itt nyitja meg nekünk az ige ajtaját az Úr.

A hittanórán megkérdeztek egy kisgyereket: mit jelent a harangszó az istentisztelet előtt? Azt mondta a gyerek: azt jelenti, hogy nyitva van az ajtó. Ő ezt jegyezte meg. Igen, hallja meg mindenki: nyitva van a templom és hív a mi örökkévaló Istenünk. Általában, de főképpen vidéken, három harangozás van. Az első azt jelenti: készülj, a második: indulj el, a harmadik: kezdődik az istentisztelet. A gyerekek ezt sohasem felejtik el. Mi rögtön a harmadikkal kezdünk: kezdődik az istentisztelet. Jézus Krisztus kinyitja az ajtót és azt senki be nem zárhatja. De ha bezárja, senki ki nem tudja nyitni.

Emlékezzünk a tíz szűz példázatára. Ott bezáratott az ajtó. És nincs ember, aki kinyissa, mert az egyház Ura bezárta azt. Amikor nyitva van az ajtó, az mindig a kegyelemnek az ideje az ember számára. Amikor bezárja, az az ítéletnek a napja lesz.

Azt mondja nekünk a mi Urunk: nála van a kulcs, és amit Ő kinyit, azt senki be nem zárhatja. Ez másodszor azt jelenti nekünk: övé a hatalom, mert az *üdvözítés módját és szabályát Ő határozza meg*. Nem az egyház. Reformáció azért volt, mert egyház határozta meg az üdvözítés módját és szabályát. A reformátorok pedig azt mondták: nem az egyháznál vannak a kulcsok, hanem Jézus Krisztusnál. Ha Jézus Krisztus bezárja az ajtót, nincs ember, pápa, püspök, érsek, pap — senki, aki ki tudja nyitni. Vagyis az üdvözítés módját és szabályát Jézus Krisztus határozza meg. Amikor a földön járt, akkor is Ő határozta meg. Mint mondott az embereknek? „Senki sem mehet az Atyához, csak én általam.”

Pál apostol azt mondja a börtönőrnek: „higgy az Úr Jézus Krisztusban és üdvözülj”. Pál apostol megértette, hogyan határozza meg az üdvözítés módját és szabályát Jézus Krisztus. Hiába találtak ki bármit okoskodó emberek, bölcselkedő papok, ezt Jézus Krisztus határozza meg — ezt fedezte fel a reformáció:

Jézus a korlátlan mindenhatóság módján az emberi akarattól függetlenül és megakadályozhatatlanul viszi végbe tetteit.

Azt mondja a gyülekezetnek: tudom a te dolgaidat, hogy kevés erőd van. Ebből az igéből az derül ki, hogy nem az a lényeg, hogy mi hogyan gondolkodunk magunkról, hanem az, hogy Jézus hogyan lát bennünket. Ő azt mondta Filadelfiában a gyülekezetnek: kevés erőd van. Ez egyrészt azt jelentette, hogy ne bízzák el magukat a filadelfiak. Jaj, de nagyszerűek

A MEGTARTOTT GYÜLEKEZET

vagyunk. Tudom, hogy kevés erőd van. Járj alázatban, járj szelídségben, csendességben. — Ez azt is jelenti, hogy Jézus Krisztus látja és tudja ezt, és már a kevés erő is alkalmassá tesz arra, hogy megtartassunk. Milyen nagyszerű, hogy mégis ígérete van Jézusnak azok felé, akik hívó életükben elmondhatják: Uram, kevés az erőm. De azt mondja: megtartalak téged a kísértés órájában.

Ebből az igéből nyilván nem az a tanítás, hogy jó az is, ha kevés erőd van, hanem az, hogy nem baj, ha kevés erőd van. Persze igyekezz, hogy legyen több erőd. Igyekezz azon, amikor tanítványok azt mondák: Uram, növeld a hitünket, mert ők tudták, hogy kicsi a hitük. Amikor egy idős ember reszkető kézzel elvesz valamit, amit alig bír tartani, de megtartja. Valaki meg kigyúrt karral, hatalmas izommal megragad valamit és elveszi. Az erős és gyenge hit is ilyen. A gyenge hit is elveszi Isten ajándékait. A gyenge kar is megragadja Krisztusban az üdvösséget. Persze jobb, ha minél erősebben ragadod meg.

Jézus Krisztus azt mondja: igen, kevés erőd van. Azt is jelenti: ne mondd, hogy hol vagyok a tökéletességtől, nehogy elkeserítsen a kevés erőd, nehogy azt mondd: gyenge a hitem, kevés az erőm. Jézus azt mondja: én megtartalak téged. Igen, Isten ereje erőtlenség által ér célhoz. Megtartalak téged a kísértés órájában. Megtartalak a nehézségekben, mivel megtartottad az én állhatatosságra intő beszédemet. Azt mondja Jézus: hatalmas kísértés fog eljönni az egész világra, de abban a nyomorúságban megtartalak téged.

Ma sok harcunk van azokkal, akik azt ígérik az embereknek, hogy a Jézus-követés happy-keresztyénséget jelent. Az Amerikából jövő szekták mind ezt hirdetik. Azt mondják: ha Jézus Krisztust követed, gazdag leszel, sikeres, egészséges leszel. Ha szegény, nyomorult, beteg vagy, akkor bened a démonok laknak. — Mennyire messze van ez az evangéliumtól! Jézus azt mondja Filadelfiának: kevés erőd van, de én megtartalak téged a nyomorúság órájában. Jézus sehol nem ígérte, hogy az övéinek rózsaszirmokkal kikövezett útja lesz, hogy minden sikerül, minden jó lesz, egészségesek lesznek. Jézus azt mondta: a rókáknak barlangjuk van, az égi madaraknak fészükük. Azt mondta: gyertek utánam, de vigyázzatok, mert engem üldöznek, s titeket is üldözni fognak. Engem gyűlöl a világ, titeket is gyűlöl fog. Azt mondja Péternek, amikor megkérdi: mink lesz nekünk? Bizony mondom neked: százannyit kapsz, az eljövendőben pedig örök életet.

Végül arra is figyeljünk, hogy Jézus dicső jutalmat ígér a győzteseknek. A levelek azzal fejeződnek be mindig, hogy aki győz, azt oszloppá teszem az én Istenem templomában. Filadelfiának ezt ígéri, a többi gyülekezetnek mást ígér. Ebben benne van az a nagy isteni igazság, hogy te földön harcoló hívó ember, lehetsz győztes, mert az nem lehetetlen dolog. Nem olyan,

hogy eldőlt már a csata, mielőtt mentem volna a harcba. Aki győz, azt oszloppá teszem az én Istenem templomában. Itt nem tartóoszlopról van szó, hanem győzelmi oszlopról. Emlékoszlopokról, amikor valamilyen nagy csata után felemelték a győzelmi oszlopot és ráírták a hadvezér nevét. A győztest az Isten az Ő templomába helyezi. Ez azt jelenti a számunkra, hogy soha nem dőlhet ki, és nem mozdul ki a helyéből, mert Isten soha nem vonja vissza a hívótól az odaadott üdvösséget, az örök életet, a mennyországot. Boldogan énekelhetjük: miénk a menny örökre.

Ezt ígérte Filadelfiának. Ezt mondta, hogy igen, vannak közöttetek némelyek, akik azt mondják, hogy ők zsidók, pedig nem azok, hanem hazudnak. Hogy kell ezt érteni? Amikor bejön hozzánk valaki mondjuk temetés ügyben, lehet, hogy egész életében nem járt se gyülekezetbe, se templomba. De azért azt mondják: nagy református volt. Elmondom ilyenkor: ha református lett volna, akkor ígét olvasott volna, gyülekezetbe járt volna, imádkozott volna, és itt lett volna közöttünk. Őszintén meg kell mondani: nem volt református, de lehet, hogy annak keresztelték. Mint ahogy az Úr Jézus mondja: zsidóknak vallják magukat, de nem azok.

Sokan belekapaszkodtak abba, hogy „Ábrahám utódai vagyunk”. Jézus kiábrándította őket. Ha Ábrahám lenne a ti atyátok, akkor hinnétek. Ábrahám hitt, ráállt arra, amit hallott, szerette az Urat. Ti az ördög-atyától valók vagytok. Lehet, hogy külsőleg Izraelhez tartoztok, de nem a lelki Izraelhez. Nekünk egy a célunk, hogy Filadelfia is, a mi gyülekezetünk is a lelki Izraelhez tartozzon, amely üdvözítetk, megtaláltatik, megmosattatik a Jézus vérében, és amely ott lesz, mint oszlop. Nem azért, mert mi győztünk, hanem azért, mert olyan Urunk van, aki győzött a kárhozat, a Sátán, a halál felett. Mi csak azt énekeljük: győztes leszek, csak légy Uram velem. Mi csak úgy győzhetünk, ha Jézus a fővezér és mi hozzá esdünk győzedelmért.

De van ígéretünk. Harcoljátok meg tehát, velem együtt, testvérek, a hitnek szép harcát és nyerjük el az örök életet, melyre hivattattunk.

Imádkozzunk!

Köszönjük áldott igédet, annak gazdagságát, Urunk. Köszönjük, hogy mindig újat tud nekünk mondani, ahogy ma is újat mondott nekünk, és bizonyára sokunknak, akik már olvastuk. Köszönjük, hogy most együtt is figyelhattunk a filadelfiai gyülekezetnek írt levélre. Köszönjük, Urunk, hogy reánk is így tekintesz, bennünket is számon tartasz. Köszönjük, hogy a te feddő szavad mindig bátorító, vigasztaló, továbbvivő szó is.

Tarts meg bennünket a te néped között, Urunk, hogy örökségünk legyen a mennyei hazában is. Ahol láthatunk téged, és neved homlokunkon lesz. Ahol örökkön örökké énekelhetjük Mózes és a Bárány énekét: mert

A MEGTARTOTT GYÜLEKEZET

megszabadítottál minket, népeddé tettél, szent papsággá, és veled együtt ülhetünk a te királyi székedbe.

Kérünk, Urunk, áldd meg gyülekezetünket, betegeinket, a gyászolókat. Kérünk, áldd meg a fiatalokat, gyermekeinket az óvodákban, iskolákban. Kérünk mindazokért, akik nyomorúságban vannak, akiknek kérdéseik vannak, akik ingadoznak, akik abba kapaszkodnak, hogy kevés erőm van, és nem azt nézik, hogy a mi erőnk magában semmit sem ér, mi csakhamar elesnénk, de erős Urunk van, aki hatalmas tenyerében tart bennünket, és irgalmas szárnyain hordoz.

Szánj meg bennünket, és áldj meg a te kegyelmedből. Növelj hitünket, és beléd vetett bizalmunkat.

Ámen.

201. dicséret

A 65. zsoltár dallamára: A Sionnak hegyén Úr Isten.

1. Uram, kegyes indulatomban Ím, teszem válasom: Ez életemben, halálomban Fő vigasztalásom: Hogy én az Úr Jézus Krisztusnak Tulajdona vagyok, Rajtam irgalmas szent voltának Kegyelmei nagyok.

2. Ki, midőn voltam halál révén, Teljes bűn mérgevel, Megváltott, ügyemet felvévén, Drága szent vérevel. Az ördög terhes fogságából Híven feloldozott, A bűnnek kemény igájából Szabadságra hozott.

3. Ezután sem hágy el végképen Kívánt segedelme, Sőt, mint fiát, engem akképen Takargat védelme. Gondot visel én életemre Hatalmas szent karja, Semmi gonosz nem száll fejemre, Ő ha nem akarja.

4. Ha midőn atyai vesszejét Felvonja ellenem, S bölcs dorgálásának erejét Kelletik szenvednem: Akkor is lankadott szívemet Szentlelke biztatja, Hogy rajtam lévő veszélyimet Javamra fordítja.

5. Reménységem neveli hennem S bizonyossá téssen, Hogy végre jutalmam énnékem Örök élet léssen, Melyre is készíti lelkemet És hívja magához, Hogy szabjam egész életemet Szent akaratjához.

6. Uram, taníts gyarló éltemnek Nagy bűnös voltára, Ő vezess én árva fejemnek Szabadítójára: Magamat néki hadd adhassam Lelki ajánlással, Drága jóvoltát felválthassam Méltó hál'adással.

Losontzi István, 1709 – 1780.